

Titel: Afhandling, Indeholdende Besvarelse Paa Det Spørsmaal: Hvor vidt det kunde ansees Gavnligt eller Skadeligt, at Rund-Fisk bliver virket i Romsdals Fogderie og Tronhiems Stift?

Citation: "Afhandling, Indeholdende Besvarelse Paa Det Spørsmaal: Hvor vidt det kunde ansees Gavnligt eller Skadeligt, at Rund-Fisk bliver virket i Romsdals Fogderie og Tronhiems Stift?", i *Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 24*, Bergen, Dedechen, 1775, s. 1. Onlineudgave fra Trykkefrihedens Skrifter: https://tekster.kb.dk/text/tfs-texts-2_024-shoot-workid2_024_014.pdf (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Luxdorphs samling af trykkefrihedens skrifter 1770-1773: Række 2 bind 24

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Afhandling, Indeholdende Besvarelse Paa

Det Spørsmaal:

**Hvor bidt der kunde ansees Gavnligt eller
Skadeligt, at Rund-Fisk bliver virket i Romsdals
Fogderie og Tronhiems Stift?**

Forfatter af LYDER SCHULTZ,

BERGEN, 1775.

Trykt hos 5, Kongl. Majestæts privilegerede Bogtrykker, Hunrich Dedecken.

2
3

Omendskiønt det af mange kunde være bleven anseet ufor nøden, at beviise, hvad stor Nytte og Fordeel for det Almindelige, den, Kongelige Allernaadigste

Forordning af 12te September 1753, det Nordenfieldske District har tilveiebragt, eller foraarsaget, ved Forbudet, at ingen Rundfisk, saavel i Romsdals Fogderie, som udi Bergens Stift maatte virkes, efterdie saadant ved 2de velgrundede Betragtninger, eller Afhandlinger for kort Tid siden tydelig er lagt for Dagen, saa kand jeg dog ikke (da mine Med-Indbyggere har haft de gode Tanker om mig, og anseet mig beqvem, at kunde tiltræde den udi Romsdalens Fogderie, angaaende Rundfiskens Virkning, Allernaadigst anbefalede Commission, hvorfra jeg, formedelst min høye Alder og Helbreds Omstændigheder, har maattet bede mig exenseret) undlade af egen Erfaring at lægge dette hertil: At da den her i Bergen in Ao. 1750 til allerunderdanigst Følge det Kongelige Allernaadigste Rescript de dato 24de Febr. 1749. anbefalede Undersøgelse, om de Norske Fiske-Vahrers

4

slette Behandling skeede, hvorom Hr. Cancellie-Raad Meyer i sine Betragtninger udførlig melder, var jeg een af da værende denne Byes 16ten Mænd på og som den der deels havde betient fremmede Commissioner, deels drevet Handel for egen Regning, og tillige været Eyer af Handels Stue paa Contoiret, tilligemed nogle af Magistratens Middel, saavel som flere af de 16ten Mænd, og adskillige i Fiske-Handelen kyndige Medborgere, udnævnte, at undersøge og meddeele vores Betænkning, paa hvad Maade Norske Fiske-Varer, (over hvis stette Behandling og Bonite til Hans Majestæt og vedkommende Høye Collegier fra fremmede Nationer hæslelige Klagemaale og Besværinger var indkommen,) hvorledes samme for det almindelige Beste kunde sættes i Reputation, saavel som for Eftertiden udbringes li! hsyere Pri' ser, end de i rumme Tider havde været.

Thi er det jeg herved, som et endnu levende Vidne, med Sandhed kand declarere: At alt hvad velbemelte Hr. Cacellie-Raad Meyer i forbemelte sine Betragt ninger derom har anført saaledes forholder sig, ligesom jeg kand driste mig at tilføye; Dersom Rundfisk paa nye Allernaadigst skulle blive tilladt i Romsdalens, eller noget Fogderie i Bergens Stift at virkes, vilde saadant for-

5

aarsage saa stort Fald udi Priserne, som ingen i den Handel skulle kunde forestille sig.

Forinden Høybenævnte Forordning af 12te Septemb. 1753 nokom, maatte de i Bergen med Rundfisk Handlende,

for egen Regning udskibe en stor Part deraf til

Holland, (hvor den største Deel almindelig henses,) da mig af Erfarenhed er vel bekiendt, der ofte ey var 24. Skilling danske i Behold for netto Provenue pr. Vog, naar Fragt og Omkostninger var fradragen, og at den udi Aarene 1733, 1754 og 1735 blev solgt til de Udenlandskes Commissionærer fra 38 til 24 Skilling pr. Vog; Og dersom nogen i Kiøbenhavn vilde umage sig med at eftersee Sal. Etatz Raad Blacks, Rasmus Stenberg og Jacob Severins Kiøbmænds Bøger, vil deraf udfindes, hvor gandske lidet de havde i Behold af Deres, udi bemelte Klaringer til Holland, fra Findmarken til Amsterdam udskebende Rundfisk, hvilket formodentlig endnu af Hr. Agent Borre erindres: omendskiønt disse 3de Mænd, der havde overtaget sig den Findmarkske Handel paa Octroy, var saa lykkelig, efter allerunderdanigst Ansøning, at faae Prisen paa Rundfisken nedsat før 48 til 32 Skilling pr. Vog; Dersom forbenævnte Høy-kongelige

Forbud paa Rundfiskes Virkning i Romsdals Fog-

6

derie, saavel som Bergens Stift ey var udkommet, kunde aldrig den Nordlandske, mindre den Findmarkske have været udbragt til saa høye Priser, som siden er skeed; ligesom der ved Undersøgelse er og vil besindes, at Rundfisken fra Findmarken siden er solgt i Kiøbenhavn fra 8te til 12 Rdlr. pr. Skpd. hvorved og de Kiøbenhavnske er givet Anledning at sende Rundfisk directe fra Findmarken til Italien, og derpaa funden Afsætning til gode Priser, saa har og, siden bemelte Forordning udkom, de udi Holland med Rundfisk Handlende langt meere end tilforn giver Ordre her paa Stædet, at lade indkiøbe Rundfisk for deres egen Regning, hvilket tilligemed Fiskens Bonite, saavel som nogle efter hinanden følgende Aars maadelige Fiskerier har været Hoved-Aarsager, at denne Articuli i de sidste forløbne Aar, er stegen udi overmande høy Priis, ja! om man saa maatte sige, været paa overdrevne Priser, (hvortil Hollænderne selv har givet Anledning, da de har sendt deres Skibe hid, for at afhente nye Rundfisk, forinden den fra Nordlandene var ankommen, hvoraf Nordlænderne har taget Anledning naar overvejes, hvor mange Told-Rettigheder, Fragt og Omkostninger derpaa medgaaer, forinden bemelte Sort Fisk, hvoraf den største Part til Holland bliver

7

udskibet kand blive til Tyskland, Braband og Flandern transporteret, ligesom Rundfisken i Venedig svarer betydelig Told og Consumption, der opløber til 32 Sk. pr. Vog, saa at samme paa alle Stæder bliver en dyr Spise, og uimodsigelig ville bringes paa de ældre Tiders lave Priser, naar Rundfisk i Romsdalen blev tilladt at virkes.

Men ikke det allene, da Fiskerierne i Nordlandene udi nogle efter hinanden følgende Aar, har været maadelige eller ringe, saa at Hollenderne ved sine Commissionærer her paa Stædet ey har kundet faae saa megen Rundfisk indkiøbt, som var ordineret, har de om Vinteren eller udi Foraaret længe førend Fisken fra Nordlandene ankom, ved bemeldte deres Commissionærer søgt at faae Løfte hos de med Rundfisk Handlende, paa all den Rundfisk de maatte faae fra Nordland, ligesom de og har tilbudt dem Penge forud derpaa, uden Interesses Svarelse, derhos tilsigende de Sælgende, at de skulle nyde for deres Rundfisk høyeste Priis, den maatte blive solgt til in Augusti a September Maaneder, saa at mange af disse Handlende har betalt Nordfarerne med Hollendernes avangerede Penge, da adskillige af dem,

der ey har haft den fornødne Fonds i Proportion af de-

8

res Handels Storhed, dermed har været tient hvorover Prisen til Nordfarerne ofre er bleven forhøyet opdreven, Nordlands Indbyggere til stor Fordeel, som og har foraarsager, at dette Lands Indbyggere i Almindelighed, nu ere meere formuende, end de nogensinde har været.

Til et fuldkommen overbeviisende Exempel kand jeg ey forbiegaae at anføre; Hvor høyst skadelig det havde været for Rundfisk-Handelen, om Rundfisks Verkning ved Forordningen af 12te September 1753, ey var bleven forbuden i Romsdalens og Bergens Stifts Fogderie, og sær udi dette Aar, da Fiskeriet her i Stiftet har været langt større, end udi de sidste forløbne 20 Aar, hvortil kommer, at da her ey var nogen Beholdning af Rundfisk, og Priserne derpaa meget høye, saa havde det vist ikke seylet at den største Part af den, saa vel her i Stiftet, som i Romsdalens Fogderie virkede Torsk, vilde blevet virket til Rundfisk, hvilket ey allene ville foraarsaget, en mærkelig Forskiæl udi Priisen paa Rundfisk, imod hvad den nu er, men efter all velgrundet Formodning, ville desformedelst et andet betydelig Onde dermed være foreenet, nemlig at den største Part af den til Rundfisk

9

virkede Torsk, formedelst det udi dette Foraar indfaldende Regn og meget fugtige Luft, ey havde opnaaet sin fuldkommen Tørke, ja! befrygtig, for del meste havde bleven aldeles bedærvet, hvilket fornuftig deraf kand sluttes, at det i Aar var gandske nær ved, at Flipfisken formedelst den langvarige Regn, var bleven bedærvet, saa at om Rundfisken havde bleven virket, vilde den paa nye foraarsaget Foragt udenlands, da det er baade mig og mange andre en velbekiendt Sag, at det fornemmelig var Romsdals, Syndmørs og den

omkring Bergen virkede Rundfisk, som foraarsagede, at denne Sort Tørfisk udenlands kom i Foragt, og paa utaalelige lave Priiser.

Derimod kand jeg beviise, at omendskiønt dette Aars Torske Fiskerie har været meget stort, saa har ikke desmindre den første Torst været udi lige saa høj Priis, som udi de Aaringer, da ikke en tiende Deel saa meget har været fanget, saa at den fiskende Almue kand reigne at have nydt i Aar over Hovedet 6 β. p. Stykket, foruden Lever og Ravn, som og blev dyrt betalt, da man kand calenlere Leveren og Ravn for en treben Deel Part imod Torskens Værdie. Endskiønt i de ældre Tider, ja! ikke længere end siden 1767, da Torske-Fisket ey var saa stort som dette Aar, kunde den fiskende Almue ey

10

regne over Hovedet høyere end 3 og en halv β. pr. Styk., og langt fra ikke saa meget for Lever eller Tran, og Ravn, som dette Aar, og omendskiønt all den i Aar fangne Torsk, paa en Bagatelle nær, udi Bergens Stift er virket til Klipfisk, saa der den dog alt straxens solgt fra 7 til 7 og en halv Mrk. pr. Vog, og allerede afskibet, den største Deel deraf med Bergens Skibe, for udenlands Regning. Det største Quantum Klipfisk som nogen Tid fra Bergen førend dette Aar har været udskibet var in Ao. 1767, som bestod ad ungefær 45000 Voger, deraf var fra Syndmørs Fogderie til Bergen indført samme Aar ungefær 10000 Voger, men i Aar ikkuns ungefær 5000 Voger, da den i bemelte Fogderie dette Aar virkede Klipfisk, for den største Deel, er kjøbt af Christiansunds Handlende.

In Ao. 1767 blev Klipfisken her solgt til 6 a 6 og en fiendendeel Mek. , i Aar har den kostet fra 7 til 7 og en halv Mrk. pr. Vog, skiønt man calculerer Qvantiteten dette Aar til henved 60000 Voger.

Saa den Maade Torsken nu virkes, nemlig til forskellige Sorter, saasom:

11

Udi Nordlandene vin Vinteren til Rundfisk, og om Sommeren til Rotskier; Udi Romsdalens og Bergens Stift noget til Klip, noget til Rotskier, og noget lidet til saltet Torsk i Tønder nedlagt. Udi Normørs Fogderie noget til Rundfisk, noget til Klipfisk, og noget til Rotskier, bliver Qvantiteten af alle Sorter maadelig, og alt best søgt og afsættelig.

Da Rundfisken for det meeste sendes til Holland, dernæst til Golfen af Venetien, og noget lidet til Engeland, Bremen, Hamburg, Flandern og Østersøen.

Romsdals, Syndmørs og øvrige af Bergens Stifts Rotskier, til Neapolis, Limorno, Genua og Barcellona, saa og Dannemark, Sverrig og diverse Stæder i Østersøen.

Klipfisken til mange Stæder Spanien, men fornemelig til Barcellona og Bilbao, ligesom den og paa adskillige Stæder udi Italien kand debiteres, naar der ey skeer stor Tilførsel fra America, ligeledes udi Frankrig i Krigs Tider.

Den Nordlandske Rotskier er best afsættelig, dels udi Holland, og dels paa mange Stæder udi Tyskland,

12

10 saavel som i Østersøen, og naar Fiskerierne i Syndmørs Fogderie og øvrige Deel af Bergens Stift er liden, bliver at de ringeste Sorter Nordlandsk Rorskier og sendt til Italien, som nu skeer, fordie her ikke Syndmørs Rotskier er at faae.

Den Norste Klipfisk er udi Barcellona præfereret for den Americanske, ja! saa meget, at den ofte er solgt 20 til 30 pro Cento høyere, end den Americanske. Rundfisken og de øvrige Sorter Fiskevahrers høye Priser dette Aar, har og været et Middel eller Aarsage til Vexel-Coursens Fald, og naar det ey havde været vilde neppe. flere Vexler været at faae, end dette Stæds handlende til deres egen Regoce behøvede, i sær mod Banco-Sedler, da deraf betydelige Summer udi dette Aar fra Kiøbenhavns Banqve-Contoir til Vexlers Indkiøb er bleven opsendt, saa at hid nu næsten er ingen klingende Myndt at see, uden reducerede 2 Skillinger; og dersom ikke nogle af de Fremmedes Commissionairs og andre Handlende havde ladet komme grov Dansk Courant Myndt fra Hamburg, Altona og flere Stæder, havde her neppe været anden slags Myndt, end forbemelte 2 Skillinger at see, da den her i Aar indførte grove Dansk Courant Myndt, er for

den største Deel igien udsort til Nordlandene, da de ey

13

vil modtage Banco-sedler, uden for saa vidt de her paa Stædet igien kand udbetale dem; ja! man vil sige, at Banco-Sedler som i første Stevne var sendt til Nordland, er i sidste Stevnen bleven deres Kiøbmænd tilsendte.

Dersom ved oftbenævnte Høykongelige allernaadigste Forordning, det ey var bleven forbudet at virke Rundfisk udi Romsdalens Fogderie saavel som i Bergens Stift, da kunde den Nordlandske mindre den Findmarske Rundfisk ikke bleven udbragt til saa høye Priiser, som skeed er, men stedse ville have været paa lave Priser, hvilket sikkert viste forarsaget, at Hans Majestæt neppe havde faaet de ordinaire, mindre Extraordinaire Skatter hos Mængden af Nordlands Indbyggere, ja! mange af dette Lands Indbyggere vilde, om dyre Korn-Aar og ringe Priser paa Landets Producter havde indtruffet, kommet til at krepere for Mangel paa Føde, ligesom vel og adskillige af de Handlende i Bergen, som havde givet Credit til disse Indbyggere, derved vilde have bleven sadt uden Stand at give dem viid Credit og lettelig kunde kommet at tabe hvad de havde borget dem, saa de derover vare blevne ruinerede. Thi har Aggerhuus Ber-

14

gens og Trundhiems Stifter trænger til Assistance af Hans Majestæts Magaziner, formedelst et Aars indtrufne slet Vext, saa vilde vist nok Nordlands Indbyggere ligeledes have været i samme Trang, dersom Rundfiskene ikke havde været paa høye Priser.

Dette har været berettet, at Ansøgerne fra Romsdalen iblandt andre bevægende Aarsager for at opnaae den allerunderdanigste ansøgende Frihed, har anført, at Indbyggerne af Romsdalen har lidt 100000 Rdlr. eller meere Tab, formedelst Forbudet, om saadant hos fornuftige og upartiske, samt udi Fiske-Handelen kyndige Mænd, finder Biefald, lader jeg slaae derhen; ligesom det og er berettet, at Romsdals Fogderies eller Molde Borgere skal have forsynet sig med Notarial Attester fra Holland, da den Romsdalske Rundfisk er ligesaa god som den Nordlandske, jeg var derfor curicux for at vide, om Attesterne lyder paa den Rundfisk, som forinden Forordningen udkom, har været virket, eller om den, som under den Tid har været forbuden, er bleven virket.

Skulle det og forholde sig saaledes, som Rygtet siger, nemlig: At S. T. Hr. Amtmand Hammer skal

15

have skrevet til General-Land-Økonomie- og Commerce-Collegie. "At Commissionen ey var gaaet for sig, formedelst det meget fugtige Veir, som indfaldt." Forholder det sig saa, synes det mig velbemelte Hr. Amtmand bestyrker herved de Grunde eller Aarsager, hvorfor Rundfiskens Virkning i Romsdalen blev forbuden, og tillige de, hvorpaa man allerunderdanigst grunder sit Haab, at den Kongelige Allernaadigste Forordning herudinden maatte blive uforandret.

Det kand og beviises, at den Rundfisk, som dette Aar, i Nordmørs og Hitterens Fogderie har været virket, haver været af saa slet Bonite, at circa en treden Deel Part deraf var Udstot, og omendskiønt en temmelig Deel, da den af Hollenderne Commissionairs, her blev annammet, deraf blev Udskiødt, saa har dog Skipper Henrich Franzen Wulff, som en liden Ladning af samme Fisk in Augusti sidstleden til Hr. Paulus Bathenburg i Dordrecht henbragte, berettet, at deriblandt var Fisk, som ved Udlosningen fandtes meget slet, suur ved Beenet, og meget ilde lugtende. Den samme Beretning, som forbenævnte Skipper Wulff om Hitterens Rundfisks slette Bonite har givet,

16

er tillige af Skipper Bærent Lucas, som for kort Tid siden var her paa Stædet, bekræftet, da han for ungefær 9 Uger siden skal have været i Christianssund efter en Ladning nye Rundfisk, som han til sine Principaler i Fordrecht overførte. Ligesom der og er bekiendt, at nogle af Hollænderne Commissionairer har haft Klagemaale over den herfra til Dordrecht oversendte Hitter Fiskens slette Bonite, befrygtelig kand der endvidere Klager derover forventes, efter at denne Fisk i Tyskland er ankommen, da det er just de selv samme Aarsager hvorfor Rundfiskene, forinden Forordningen af 12te, September 1753 udkom, var kommen i Foragt, og at der forinden oft bemelte Forordning udgik, oste har været mange Klagemaale fra Holland til deres hid da værende betydeligste Commissionairs, nemlig: Hr. Concul Fasnrer og Hr. Friederich Foswinchel, over den Nomsdalske,, Syndmørke og øvrige i Bergens Stift virkende Rundfiskes slette Bonite, derom kand de, som om denne Sag, maatte drage Tvivl, søge nærmere Underretning hos disse velbekiendte brave Mænd.

Jeg kand og ey lade være umældet, at Hr. Bathenburg er just den Kiøbmand, som da Hans Majestæt var paa sin Udenlandske Reise in Ao. 1763, aller-

17

underdanigst søgte Allernaadigste Tilladelse, at maatte lade virke Aarlig 10000 Voger Rundfisk i Romsdalen, hvorover sin Tid vedkommende høy Øvrighed, daværende ' Stadshauptmand og Byens 16ten Mænd, saavel som de deputerede Borgere haver erklæret sig, denne Mand har udi lang Tid været den største Stokfisk-Handler i Holland.

Man kand altsaa med god Grund sige, at det kunde ansees langt meere fornøden og nyttigt, at forbyde

Rundfiskes Virkning udi Nordmørs og Hitterens Fogderier, end tillade den i Romsdalens.

Hvorledes Priserne paa Rundfisk saavel udi Holland, som Italien, baade forinden den Kongelige Allernaadigste Forordning af 12te Septemb. 1753 udkom, som siden har været, erede Herrer Hoff-Agenter Ryberg og Borre vel bekendt. Jeg kand og ey her forbiegaae at anføre, hvorledes de Dordrechtske Fiske-Handlere atter dette Aar, haver gjort Forsøg paa, at tvinge Priserne, saavel paa Rundfisk, som Lever-Tran.

Udi Maji Maaned sidstleden blev af dem hidsendt 2de af deres egne Skibe, med Ordre til 5 af deres her paa Stædet havende Commissionairs, at saa fremt

18

Lever-Tran ey kunde kjøbes til 8 Rdlr. pr. Tønde, og

Rundfisk af Hollandsk Goding til 8 Mrk. pr. Bog skulle bemelte 2de Skibe hid blive beliggende til nye Fisk ankom, og da denne Ordre ey stod til at effectueres, maatte Skibene blive beliggende her indtil nye Nordmørs og Hitter Rundfisk ankom, da de omsider, efter 8 Ugers Ophold her paa Stædet, bleve med Tran, noget gammel og noget nye Rundfisk, som hid fra Hitteren og Nordmør var ankommen, expederede, da de for Tranen, som de ved Ankomsten kunde have kjøbt til 10 og en halv Rdlr., siden maatte betale 11 og en halv a 12 Rdlr. pr. Tønde, og for slet nye Fisk 9 Mrk. pr. Bog.

Under den Tid bemelte 2 Skibe hid var beliggende, ankom et Skib fra Zirkzee; Dette Skib blev strax expideret med ungefær 600 Tønder Tran og lidet nye Fisk, Tranen indkøbt til 10 og en halv Rdlr. Denne Articul er Tid efter anden saaledes avangeret i Priis, at den nu koster 14 og en halv Rdlr.

Næsten all den Rundfisk og Rotskier saavel som Klipfisk, der i mange Aar herfra til Italien og Spanien har været udskibet, har været for Udenlandskes Regning, hvorved Priserne har maintineret sig; Jeg har selv in

19

Ao. 1735 haft Rundfisk for min egen Regning til Venetien udi Commission til de Messrs. Feitama og Ross sammestæds, hvoraf netto Provenue ey blev over 28 Skilling Danske pr. Vog; in Ao. 1757 til samme Stæd under Commission til de Messrs. Schalchhyser Hugel og Jastram, hvoraf ey udkom 3 Mrk. pr. Vog, og in Ao. 1754 Rotskier til Genua, under Commission til de Messrs. Sadelin og le Candele, hvoraf ey var 3 Mrk. i Behold; in Ao. 1735 blev Rundfisk i Venetien solgt til 28 Limres pr. 100de Pund; 1757 til 40 Lire, og Rotskieren i Genua til 12 Lire, derimod blev Rundfisk den Vinter i Venedig solgt til 82 Lire, og Rotskieren i Genua til 28 a 30 Lire; Qvantiteten af Rundfisk, som dette Aar fra Bergen til Golfen af Venetien er afskibet, har været langt større end der kand afsættes indtil andet Aars Høste Tider, da nye Tilførsel kand forventes.

Det har almindelig været og fremdeles vil blive en Regel, at naar det rene Aar er afskibet saa lidet Quantum, at all Rundfisk, til belemte Golf ankomen, har været afsadt, saa har det nestpaafølgende Aar, saavel Venetianerne som andre Udenlandske Speculantere indfunden sig, sendt Skibe hid, og ordineret for meget,

20

26 saa at Qvantiteten er større, end udi et Aar kunde debiteres, som virkelig har nedslaget Prisen derpaa.

Og skulle som kand formodes, der udi dette Aar være bleven afsendt Rundfisk fra Findmarken til Italien, vil det endnu foraarsage Prisen derpaa betydeligen at falde. Den megen Torsk, som baade i Nordmørs, Romsdalens og Syndmørs Fogderie er bleven virket til Klipfisk, har foraarsaget den fiskende Almue stor Fordeel, saa at de nu i mange Aar har faaet den, frem for i de ældre Tider, meget vel betalt; Thi i de første Aaringer, da der med Klipfiskens Virkning i disse Fogderier blev begyndt, har en Skotsk Kiøbmand ved Navn John Ramsey, som nedsatte sig i Christianssund, ey betalt høyere end 64 Skilling for en Vog Klipfisk, hvorved han samlede store Midler, reyste saa tilbage til Skotland, og kjøbte sig i der Land-Gods for hvad han udi Norge havde vundet.

Jeg kand og ey her forbiegaae tillige at erindre: Lige- ' som jeg allereede har beviist, hvad stor Nytte det har til- ' veyebragt, at Hollænderne for egen Regning nu, frem for i de ældre Tider, lader indkiøbe Rundfisk og Tran her paa Stædet, tilligemed andre Sorter Fiske-Varer, , saa har det og iligemaade til Indbyggerne af Nordlan-,

dene og det Nordenskieldske Districts sande Nytte og For.

21

deel, siden hen Franske Nation; begyndte med at lade hid kjøbe Ravn for deres Regning.

I de ældre Tider har de Bergenske Kiøbmænd ofte maattet sælge Ravnen her paa Stædet til 7 a 9 Mek., da den i de Tider har været solgt fra 7 til 10 Gylden i Frankrig pr. Tønde, men siden Franskmanden begyndte

med at lade den her for sin Regning købe, har den kostet i Bergen fra 4 til 12 Rdlr., og i Frankrig fra 25 til 50 Gylden, ligesom Fiskerierne baade her og i Frankrig har været større eller mindre. Dette Aar har Prisen her paa Glædet været 7 til 6 Rdlr., og i Frankrig er bleven solgt fra 34 til 40 Gylden pr. Tønde.

Kortsagt, Bergen har nu næsten ingen anden Handel, end med Nordlandene; (Thi af Syndmørs Fogderies Producter gaaer en stor Deel saavel til Molde, men forvemmelig til Christiansund, hvor nogle af Christiansunds Indbyggere haver og eye Fisteværer, og med deres Betientere eller Handels Gesteller, baade lader opkøbe raae og virket Fisk samt Tran og alle Fogderiets Producter ligesom de fournerer Syndmør med mange Sorter Varer, som Indbyggerne fornødiges) der fornemmelig bestaaer udi Rundfisk; Thi Silde-Fiskeriet her udi Stiftet, som i de ældre Tiider har været af, stor Betydenhed,

22

har i mange Aar mislinget, og hvoraf herefter ey kand ventes meget, saa lenge den ferske Vaarsild, ey paa længere Distance end 5 Miile, er tilladt til Bergen at maa indføres.

Skulle nu den allerunderdanigst ansøgte Frihed, at maatte virke Rungfisk udi Romsdalen, imod allerunderdanigst Haab, blive Allernaadigst accorderet, blev saavel Nordlandene som Bergen derved total ruineret, ligesom den Findmarske Rundsisk derved vilde forringes udi dets Pris, da man og for Eftertiden maatte vente, at i Bergen neppe vilde blive fleere Vexler at faae købt, end hvad Indbyggerne til deres egen Negoce behøvede, hvor over da ufeylbarlig, Coursen meget saavel her som i Kiøbenhavn vilde komme at stige. Den seuiste Priis i dette Aar til dato paa Klipfisk har været 8 Mrk. for Syndmørs Rotskier 8 Mrk. og Nordlandsk Rundfisk 9 a 8 og en halv Mk. pr. Vog; Af Rundfisken vil, efter al Formodning komme at blive Beholdning, og formodentlig Prisen der paa anstundeude Aar blive mindre end den nu er, i sær om GUD velsigner Nordlands Indbyggere med nogenlunde godt Fiskerie. Derimod kand man gjøre sig et vel grundet Haab, at Syndmørs og øvrige Bergens

23

Stifts Rotskier samt Klipfisken vil maintainere sine Priser anstundende Aar.

Quantiteten af Rundfisk, som dette Aar her til Stædet er indført, vil, efter nærmeste Calcul, bedrage 200000 Voger, Klipfisk, ungefer 60000 Voger, og Rotskier fra Nordmørs og Syndmørs Fogderier tillige med fra øvrige Fogderier i Bergens Stift, ungefer 36000 Voger, af de 2 sidst benævnte Sorter er ingen Beholdning. Af Klipfisken er ud skibet den gandske Quantum til Spanien og Italien, og af Rotskieren ungefer 22000 Voger til Italien og Barcelona, og af Rundfisken til Golfen af Venetieu ungefer 42000 Voger, den øvrige Deel af Rotskieren er udskibet, deels til Holland, dog noget lidet, men det meste til Dannemark, Lystland, Sverrig og Østersøen.

Til Middel-Havet er med disse Fiskevarer i dette Aar udgaaet 8 bergenske Skibe med Klipfisk og Rokskier, 1 Altonaer med Rotskier, 1 Engelsk Skib med Klipfisk, 2 Hollandske med Klipfisk, 5 Engelske med Rundfisk, 2 Hollandske med dito Fisk, 1 Bergens Skib og 1 dito fra Aalborg med Rundfisk, tilsammen 21 Ladninger, for Tørkiske Posser og Extra Laste-Penge af Hans Majestæts Undersaat-

24

teres Skibe, ungefer 1000 Rdlr. og til at kiile Tørfisken som til Holland og Middel-Havet er udskibet, er betalt ungefer 3500 Rdlr.

Dette indeværende Aar er deft største som nogen Tid i Skibe fra Bergen til Middel-Havet er bleven afsendt; Forinden Forordningen udkom, var der almindelig, ingen Rundfisk at faae solgt i Bergen imod Contant Betaling, men den største Part maatte barateres, deels imod Varer, hvormed den Selgende var forlegen, deels maatte de her med Rungfisk handlende udskibe den foregen Reining, hvorpaa almindelig var stort Tab.

Jeg setter, at det og var mueligt, at der udi Romsdalens Fogderie og Bergens Stift kunde virkes gode Rundfisk, (tvert imod Erfarenhed, og alle Upartiskes Formeening,) saa maatte man dog spørge, om ikke forud kand indsees, at saave! den Nordlandske, som Findmarkske Rundfisk desformedelst ville komme betydelig at falde, og bringes paa forhen værende lave Priser, og om ikke Landets eller Undersaatternes almindelige Vel, frem for et Fogderies indbildt og uvis Fordeel, burde have Fortrin, allerhelst, da det tydelig er beviist, at Torsken til

25

diverse Sorter med sikker Fordeel kand virkes, hvorved Priserne paa alle soutineres; Enfin, Hvorfor lader Hollænderne ey komme større Quantiteter Specerier fra Indien, end de calculerer i Europa, er afsættelig; skeer saadant vel af anden Aarsage, end for at maintainere Priserne derpaa.

Endelig kand jeg ey undlade at anføre: Skulle imod allerunderdanigst Haab, det igien Allernaadigst tilladt at virke Rundfisk i Romsdalen, eller noget Fogderie i Bergens Stift, (ihi dersom Romsfalingerne saadant obtinerte, vil Syndmors og de andre Fogderiers Indbyggere udi Bergens Stift, ey tøve længe, førend de og med allerunderdanigst Ansøgning om ligesaadan Allernaadigst Tilladelse vil indgaae, og som formodentlig ey del bliver dem nægtet) da vilde ey allene den Skade, som jeg uforgribelig formeener at have bevist, det Almindelige derved ville komme at lide, deraf enstaae, men Hollænderne, som man med god Grund kand ansee, som Hoved-Mænd til dette skadelige Project, hvorpaa de i mange Aar med nogle af Romsdals Indbyggere har arbejdet, i Haab derved at kunde komme til at tvinge Prisen paa den Nordlandske Rundfisk, samt Tranen, men end og andre fremmede Nationer forundre sig over, at vi ey kunde

indsee vores eget Lands Beste.

26

Naar nu alt Forrgaaende maatte tages i nøye Overveyende, skulle jeg haabe, at alle Upartiske og Indsigtsfulde ey allene vil ansee det før den Nordlandske og Findlandske Rundfisk meget skadelig,, men tillige før Romdals Indbyggere unyttig, om Rundfisk i bemelte Fogderie eller noget andet Fogderie i Bergens Stift Allernaadigst maatte blive tilladt at virke, bade, ved at virke deres Torsk til Klipfisk og Rotskier, har god Grund til at haabe at kunde udbringe disse Sorter til høyere Priser, end om den til Rundfisk blev virket, thi foruden at den da kunde komme at blive bedærvet, for Mangel af den fornødne Tørke, ville den tillige sætte all Rundfisk i Foragt og nedflaae Priserne derpaa, hvorpaa man har oste tilstrækkelige Prøver, forinden Forordningen udkom, den fiskende Almue i det hele Nordenfieldske, saavel som de dermed Handlende til uboedelig Skade.

Neppe er der nogen Kiøbstæd i Hans Maiestæts Riger og Lande, hvor de Handlende sælger og kjøber Varer med saa liden Fordeel, som udi Bergen; Paa den i dette Aar af Bergens Indbyggere til Klipfisk virkede Torsk, har de dermed Handlende ey kundet regne sig 6 Skilling pr. Vog af Klipfisken, for deres Udlæg af Ind-

27

kiøbet og de derpaa anvendte Omkostninger, som deels foraarsages, fordie de Handlendes Antal er for stort af Proportion imod Varernes Qvantitet, saa længe enhver har Frihed at melere sig med all slags Handel, deels formedelst at nogle af dem, som betiene fremmede Commissioner, gribe nu alt for vidt om sig, Henseende til Handel saavel med Stiftets, som Nordlands Indbyggere, og endelig, formedelst den indsuegne Uorden, saavel udi handelen, som imellem de Handlende, da Mængden straxens maa sælge deres Varer til de Udenlandskes Commissionærer, for at kunde betale Udenbyes Folk for de bekommede Varer.

Naar den Alphabetiske Extract over Bergens Expenter for dette Aar er bleven forfattet, vil deraf erfares, at neppe har Bergens Producter i et halvt Seculo noget Aar været, af saa stor Værdie, som det udi dette Aar bliver, Bergens Stift og Nordlands Indbyggere fornemlig til Fordeel, da alle Sorter Fiskevarer dette Aar har været meget dyrt betalt.

Kunde man da ey spørge, skal den Allernaadigste Forordning, som saa kiendelig har tilveye bragt Hans

28

Majestæts Undersaattere af alle Stænder, saavel udi Bergens Skift, som Nordlandene i Almindelighed betragtet, men især den fiskende Almue i Særdeleshed, saa megen Nytte og Fordeel, nu forandres, da det og kand beviises, at Lofodens og Westeraalens Fogderies Konges-Tiende i Nordlandene, som udi de ældre Tider har været bortforpagtet imod 180 Rdlr. Aarlig Afgift, nu yder 1100 Rdlr. ubenævnte den store Forbedring udi den Findmarskte Rundfisk Priis derved er tilveyebragt.

Sluttelig vil jeg haabe, at de, som udi den Nordenfieldske Fiske-Handel har god Indsigt, saavelsom de der til Dato derom har manglet den fornødne Kundskab vel, naar de upartisk overveyer alt hvad som udi denne saa vigtige, ja! om jeg matte sige, allervigtigste Handels-Green for det Nordenfieldske District er anført og fremdraget saadant Bifald.

Bergen d. 22de Septembr. 1775.

L. Schultz.